

ПРОГРАМНИЙ ПІДХІД В УПРАВЛІННІ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ

© Герасимчук В.Г., 2011

Інновації як “точка опори” позитивних зрушень в економіці. Інноваційний шлях розвитку України, як і будь-якої іншої держави, є принципово важливим, оскільки в умовах розширення інтеграційних процесів у світовій економіці його якість, підтримка з боку держави стає визначальним фактором конкурентоспроможності національних економік. Одні країни на цьому шляху досягають вагомих результатів, інші переходять в групу тих, хто наздоганяє, до розряду “периферії”. Україна напередодні своєї незалежності (1991р.) входила в елітну групу країн з достатньо високим рівнем наукомісткості економіки. Витрати на науку в 1990р. перевищували 3% ВВП. Такі ж показники мали у той час найрозвинутіші країни світу: США, Японія, Німеччина, Франція, Англія. В результаті імітації інноваційної діяльності на двадцятому році незалежності маємо: найкоротшу тривалість життя, найнижчу середню заробітну плату, найвищий рівень корупції. Про інноваційну модель соціально-економічного розвитку говоримо, пишемо, а рухаємось в зовсім протилежну від намірів сторону.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема управління інноваціями (науково-технічним прогресом, науково-технічними нововведеннями) присвячено чимало напрацювань таких відомих вітчизняних і зарубіжних науковців, як: Александрової В.П., Алімова О.М., Амоші О.І., Андрощука Г.О., Ансоффа І., Бажала Ю.М., Геєця В.М., Ілляшенка С.М., Кузика Б.М., Кузьміна О.Є., Мазура О.А., Маліцького Б.А., Нехорошевої Л.М., Мунтіяна В.І., Пахомова Ю.М., Соловійова В.П., Твісса Б., Федулової Л.І., Франка І.Я., Чиркова В.Г., Чухрай Н.І. та багатьох інших. Разом з тим, чимало питань теоретико-методологічного, а найголовніше, практичного характеру з налагодження ефективної системи управління інноваційним розвитком в Україні як були, так і залишаються невирішеними.

Діяльність розпочинається з постановки мети. Мета дослідження полягає у виявленні першопричин уповільнення темпів соціально-економічного розвитку української держави, серед яких особливе місце займають проблеми реформування системи освіти і науки, необхідність вдосконалення теоретико-методологічних підходів до розробки і реалізації стратегії інноваційного розвитку для зміцнення позицій України у світовому господарстві, підвищенні добробуту населення. За двадцять років так і залишилася невизначеною стратегія розвитку держави. Нещодавно був проголошений намір про входження України упродовж найближчих десяти років в когорту 20 надпотужних економік світу. Але для того, щоб обігнати півтора десятки країн, потрібно прикласти неабиякі зусилля і словом, і ділом.

Що робити, або пріоритети в інноваційної діяльності. Відповідь на дане питання має знаходитися в розгорнутій програмі дій як на загальнодержавному рівні, так і в галузевому, і в регіональному розрізі. Серцевиною такої програми дій мають бути конкретні заходи, які дають вичерпні відповіді на такі питання: яка послідовність дій (№п/п); що робити (формулювання заходу); ресурсне забезпечення (матеріальне, фінансове, інформаційне); виконавець (хто?); терміни виконання (коли?); очікуваний результат (дохід, виручка, прибуток, рентабельність); контроль. Сценарні варіанти приросту ВВП, сценарії та прогнозні оцінки інноваційного розвитку України на період до 2020 року за індикаторами європейського інноваційного табло [1, с.181-187] мають не лише проголошуватися, а підкріплюватися конкретними програмними діями. Невизначеними залишаються й пріоритети в інноваційній діяльності.

Ресурсне забезпечення реалізації намірів (заходів стратегій, планів, програм, проектів). Серед чинників, які насамперед перешкоджають здійсненню інноваційної діяльності, виділяють наступні:

нестача власних коштів, значні витрати на нововведення, недостатня фінансова підтримка держави, високий економічний ризик, тривалий термін окупності інновацій, низька платоспроможність замовників і т.д. Щорічний розмір бюджетних видатків на науку складає 0,3-0,5% ВВП при визначених статтею 34 Закону України “Про наукову та науково-технічну діяльність” – 1,7% , а сумарно з усіх джерел: 0,89-1,2% ВВП. Світовий досвід свідчить, що стійкий інноваційний розвиток національної економіки забезпечується значною мірою за рахунок залучення недержавних інвестицій, розмір яких у розвинених країнах коливається в розмірах 57-73%. Йдеться, безумовно, про великий бізнес, про ТНК.

Часові орієнтири дій. Вони мають вибудовуватися за такою схемою: короткострокові плани з бюджетним фінансуванням на рік, або на 3 роки (як в Росії); п’ятирічні плани, які практикуються у багатьох розвинених країнах, і від яких Україна відмовилась у 1991р.; довгострокові плани і програми (на 10, 20, 30, 50 років). На нашу думку, вся сукупність намірів, концепцій, стратегій, планів, програм, проектів мають сприяти тому, щоб очікувана тривалість життя середнього українця не зменшувалася (з 71 до 69 років), а орієнтувалася на позначку – 80 років, як у розвинених країнах.

Хто несе відповідальність за втілення в життя прийнятих рішень, або організаційний механізм управління інноваціями. Нести персональну відповідальність за результативність інноваційної діяльності повинен кожен із її учасників. Згідно з законодавством повну відповідальність за формування і реалізацію інноваційної політики, наприклад, в США, несе Президент. Ми говоримо і пишемо про цикл: освіта – наука – виробництво – споживач. В оновленій структурі влади організаційний механізм управління інноваційним процесом вибудовується за схемою: Міністерство освіти і науки, молоді та спорту – Державна служба інтелектуальної власності – Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами – Державне агентство з питань науки, інновацій та інформації – Державна служба експортного контролю – Міністерство інфраструктури – Міністерство економічного розвитку і торгівлі і т.д. А куди ділось виробництво, промисловість???

Інженер – центральна фігура інноваційного розвитку, творець інновацій. Розвиток цивілізації апріорі пов’язаний, насамперед, з розробкою і впровадженням у життя найпередовіших, найфантастичніших досягнень людського розуму. Нову технічну ідею, нову продукцію створює не політолог, не юрист, не економіст, а – інженер. Інженер (фр. *ingénieur*, від лат. *ingenium* – здатність, винахідливість) – фахівець з вищою технічною освітою, творець інформації про архітектуру та функціональні властивості матеріального засобу досягнення мети, способу або технології виготовлення цього засобу (продукту), так само як і самого засобу і матеріального втілення мети, здійснює керівництво і контроль за виробництвом продукту, його обслуговуванням, утилізацією. Спочатку інженерами називали осіб, які управляли військовими машинами. У російській армії XVI ст. інженери називалися “розмыслими”. Поняття “цивільний інженер” з’явилося в XVI ст. в Голландії по відношенню до будівельників мостів і доріг. Інженерна освіта в Росії розпочалася з відкриття в 1701р. у Москві школи математичних і навігаційних наук, а в 1712р. – першої інженерної школи. Занепад економіки в Україні пов’язаний, насамперед, з занепадом промисловості, виробництва. Якщо і надалі проявлятиметься недбале ставлення до освітян, до науковців, до інженера (конструктора, технолога, механіка, енергетика, металурга, метролога і т.д.), очікувати змін на краще в державі мало ймовірно.

Умови підтримки інноваційної діяльності. Інноваційна інфраструктура має забезпечити необхідні і достатні умови для здійснення заходів, що охоплюють увесь інноваційний цикл — від генерації науково-технічної ідеї до реалізації нововведення. Йдеться про сукупність взаємопов’язаних та взаємодіючих організацій, систем, необхідних і достатніх для ефективного здійснення інноваційної діяльності. Інноваційна інфраструктура об’єднує організації різних видів: фірми, інвесторів, посередників, наукові та державні установи, що надають фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні та інші послуги.

1. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів /Авт.-упоряд.: Г.О. Андрощук, І.Б. Жилияєв, Б.Г. Чижевський, М.М. Шевченко. – К. – 2009. – 632 с.